

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 103/2019-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. júna 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej, zo sudcu Miroslava Duriša a sudcu Mojmíra Mamojku (sudca spravodajca) prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou Mgr. Vandou Durbákovou, Krivá 23, Košice, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Vranov nad Topľou v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 70/2006 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaniach vedených pod sp. zn. 1 Co 227/2006, sp. zn. 12 Co 20/2008, sp. zn. 12 Co 36/2009, sp. zn. 12 Co 72/2011 a sp. zn. 12 Co 54/2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Vranov nad

Topľou v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 70/2006 a postupom Krajského súdu v Prešove v konaniach vedených pod sp. zn. 1 Co 227/2006, sp. zn. 12 Co 20/2008, sp. zn. 12 Co 36/2009, sp. zn. 12 Co 72/2011 a sp. zn. 12 Co 54/2013 porušené boli.

2. Okresnému súdu Vranov nad Topľou v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 70/06 prikazuje konať bez zbytočných prietahov.

3. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadostučinenie každému v sume po 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré sú Okresný súd Vranov nad Topľou a Krajský súd v Prešove povinné spoločne a nerozdielne vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Vranov nad Topľou a Krajský súd v Prešove sú povinné spoločne a nerozdielne nahradiť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 692,52 € (slovom šesťstodeväťdesiatdva eur a päťdesiatdva centov) na účet advokátky Mgr. Vandy Durbákovej do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. februára 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Vranov nad Topľou (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 70/2006 (ďalej len „napadnuté konanie okresného súdu“), postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn.

1 Co 227/2006, sp. zn. 12 Co 20/2008, sp. zn. 12 Co 36/2009, sp. zn. 12 Co 72/2011 a sp. zn. 12 Co 54/2013 (ďalej len „odvolacie konania“) a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) „v konaní o podanom dovolaní sťažovateľov zo dňa 23. apríla 2014“ (ďalej len „dovolacie konanie“).

2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti zrekapitulovali doterajší priebeh konaní na všetkých stupňoch všeobecných súdov a v podstatnom uviedli, že 8. marca 2006 doručili okresnému súdu žalobu podanú v zmysle § 9 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“), ktorou sa domáhali ochrany pred diskrimináciou, ktorej boli ako príslušníci rómskej etnickej skupiny vystavení 23. novembra 2005, keď spoločne navštívili pohostinstvo v obci Čaklov, kde obsluhujúcim personálom (manželom žalovanej) neboli obslužení s tým, že „on Cigánov neobsluhuje“. Okresný súd začal v merite veci konať až po 16 mesiacoch od podania návrhu a po štyroch pojednávaniach vyhlásil 22. novembra 2007 prvý rozsudok, ktorým žalobe sťažovateľov čiastočne vyhovel. Proti rozsudku okresného súdu podala žalovaná 4. februára 2008 odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením z 28. októbra 2008 tak, že rozsudok okresného súdu v napadnutej časti zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd pritom okresnému súdu vytkol, že výrok rozhodnutia nekorešponduje s tým, čoho sa sťažovatelia v konaní domáhali, a konaním okresného súdu tak došlo k voľnej interpretácii žalobného petitu žalobcov.

3. Okresný súd po doplnení dokazovania v poradí druhým rozsudkom 20. marca 2009 žalobe sťažovateľov znova čiastočne vyhovel a opätovne konštatoval, že konaním žalovanej došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania a žalobcovia tým boli vystavení priamej diskriminácii na základe ich etnického pôvodu. Zároveň uložil žalovanej povinnosť zverejniť prostredníctvom Rómskej tlačovej agentúry písomné ospravedlnenie v znení podľa petitu žaloby a zaplatiť každému zo sťažovateľov náhradu nemajetkovej ujmy vo výške po 165,97 €. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a zaviazal žalovanú nahradiť žalobcom trovy konania. Aj proti danému rozsudku okresného súdu podala žalovaná

6. apríla 2009 odvolanie. V odvolacom konaní následne krajský súd vykonal dve pojednávania, na ktorých doplnil dokazovanie opätovným výsluchom sťažovateľov a svedka [REDAKOVANÉ] (manžela žalovanej) a rozsudkom z 29. septembra 2009 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti tak, že návrh sťažovateľov zamietol a náhradu trov konania žalovanej nepriznal. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že je nepochybné, že vyjadrením obsluhujúceho boli žalobcovia dotknutí a urazení, ale nebolo preukázané, aby toto vyjadrenie povedal hneď na začiatku pri objednávke sťažovateľa v 1. rade a podľa názoru krajského súdu obe strany nesú vinu na konflikte (pozri strany 10 a 11 rozsudku krajského súdu sp. zn. 12 Co 36/2009).

4. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia 2. decembra 2009 dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd uznesením z 3. októbra 2011 tak, že vzhľadom na zistené vady konania v zmysle § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Následne krajský súd rozsudkom z 22. novembra 2011 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti tak, že návrh sťažovateľov opätovne zamietol a náhradu trov konania žalovanej nepriznal. Na základe dovolania sťažovateľov najvyšší súd uznesením zo 7. marca 2013 aj tento rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu opätovne vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd pritom krajskému súdu vytkol, že v konaní po vrátení veci nereagoval na všeobecný poukaz dovolacieho súdu vo vzťahu k dôkaznému bremenu a pri hodnotení dokazovania z neho nevychádzal. Po vrátení veci krajský súd vykonal vo veci štyri pojednávania a 4. februára 2014 vyhlásil ďalší rozsudok, ktorým vzhľadom na úmrtie žalobcu v 5. rade [REDAKOVANÉ] vo vzťahu k nemu rozsudok okresného súdu zrušil a konanie zastavil. Vo vzťahu k ostatných žalobcom krajský súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho napadnutej časti tak, že návrh opätovne zamietol a náhradu trov konania žalovanej nepriznal. Proti tomuto rozhodnutiu podali sťažovatelia 23. apríla 2014 v poradí druhé dovolanie, o ktorom nebolo do dňa podania ústavnej sťažnosti meritórne rozhodnuté. Konanie vo veci samej tak trvá skoro 13 rokov, z toho o dovolaní sa rozhoduje skoro 5 rokov.

5. Sťažovatelia zhodnotili, že celková dĺžka konania je zjavne neprimeraná. Podľa ich názoru dĺžka konania by mala byť logickým následkom zložitosti veci, avšak napadnutá

právna vec nie je právne ani skutkovo výnimočne zložitá. Vo vzťahu k skutkovej zložitosti sťažovatelia osobitne poznamenali, že prejednávaniu veci nie je možné považovať za komplikovanú či inak časovo náročnú, aby celkové konanie trvalo skoro 13 rokov, z toho na dovolacom súde 5 rokov. Sťažovatelia sú zároveň toho názoru, že svojím správaním dĺžku konania negatívne neovplyvnili.

6. Sťažovatelia uviedli, že hlavným faktorom, ktorý neprimerane ovplyvnil celkovú dĺžku konania, je postup všeobecných súdov, a to najmä krajského súdu, ktorý vo veci konal nesústredene a neefektívne, pričom opakoval na viacerých pojednávaniach už vykonané dokazovanie. Rovnako je potrebné brať na zreteľ, že rozhodnutia krajského súdu boli najvyšším súdom už dvakrát zrušené a vrátené na ďalšie konanie na základe predošlých dovolaní zo strany sťažovateľov. V oboch prípadoch bol najvyšší súd toho názoru, že krajský súd sa v konaní dopustil procesných pochybení, pre ktoré tieto rozhodnutia zrušil.

7. Sťažovatelia zároveň poukázali na skutočnosť, že podanou žalobou sa domáhajú ochrany svojho práva na ochranu pred diskrimináciou z dôvodu ich rómskeho etnického pôvodu. Vzhľadom na uvedené bolo a je namieste, aby im konajúce súdy poskytli rýchlu a účinnú ochranu ich práva, ochrany ktorého sa v konaní domáhajú.

8. Vzhľadom na uvedené sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vo veci samej takto rozhodol:

«1. Základné právo sťažovateľov v rade 1. – 4. zaručené čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd celkovou dĺžkou súdneho konania v ich právnej veci vedenej Okresným súdom Vranov nad Topľou v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 4C/70/2006 a Krajským súdom v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 1Co/227/2006, 12Co/20/2008, 12Co/36/2009, 12Co/72/2011 a 12Co/54/2013 a Najvyšším súdom SR v konaní o podanom dovolaní sťažovateľov zo dňa 23.4.2014, porušené boli.

2. Najvyššiemu súdu SR v konaní vedenom o sťažovateľmi podanom dovolaní zo dňa 26.4.2014 prikazuje konať bez zbytočných prietahov.

3. *Sťažovateľom v rade 1.- 4. priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške po 6000 EUR každému z nich, ktoré sú Okresný súd Vranov nad Topľou, Krajský súd v Prešove a Najvyšší súd SR povinní zaplatiť spoločne a nerozdielne do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.*

4. *Okresný súd Vranov nad Topľou, Krajský súd v Prešove a Najvyšší súd SR sú spoločne a nerozdielne povinné nahradiť sťažovateľom trovy konania...»*

9. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistil, že v častiach týkajúcich sa postupu okresného súdu a postupu krajského súdu sú splnené všetky ústavné a zákonné predpoklady pre prijatie ústavnej sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie, a preto ju uznesením č. k. I. ÚS 103/2019-24 z 27. marca 2019 prijal na ďalšie konanie v zmysle § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol v zmysle § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

10. Po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 8. apríla 2019 predsedníčku okresného súdu, ako aj predsedníčku krajského súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a zároveň ich vyzval, aby sa vyjadrili k ústavnej sťažnosti.

11. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení sp. zn. 1 SprO/182/2019 doručenom ústavnému súdu 2. mája 2019 súhlasila s upustením od ústneho pojednávania v danej veci, zrekapitulovala doterajší priebeh napadnutého konania prostredníctvom chronológie procesných úkonov okresného súdu a v súvislosti s možnými priesťahmi zo strany okresného súdu v roku 2014 v podstatnom uviedla:

„... Spis bol fyzicky predložený sudcovi dňa 1.12.2014 hneď po vrátení z NS SR a vo veci konal. T.j. hneď 3.12.2014 v zmysle pokynu NS SR po preštudovaní spisu vydal pokyn kancelárii na vydanie uznesenia na oslobodenie žalobcov 2. až 4. od súdnych poplatkov za podané dovolanie a doručenie tohto uznesenia ich právnej zástupkyňi, zaslanie vyjadrenia právneho zástupcovi žalovanej a právneho zástupcovi žalobcov s

určením lehoty na vyjadrenie sa k nemu a po uplynutí určených lehôt predloženie spisu NS SR na ďalšie konanie o dovolaní.

Podľa evidencie obehu spisu v elektronickom súdnom registri vtedajšia asistentka senátu [REDAKOVANÉ] pokyn bezodkladne splnila a spis predložila vtedajšej vyššej súdnej úradníčke [REDAKOVANÉ] na jeho splnenie. Spis bol u nej bez splnenia pokynu do 2.1.2015. Následne došlo k personálnej zmene v senáte v osobe vyššieho súdneho úradníka a spis bol od 2.1.2015 - 19.11.2015 u ďalšieho vyššieho súdneho úradníka senátu [REDAKOVANÉ]. 19.11.2015 - 24.11.2015 u ďalšej VSÚ [REDAKOVANÉ]. 24.11.2015 - 1.8.2017 opätovne u [REDAKOVANÉ]. Od 1.8.2017 po odchode [REDAKOVANÉ] bol spis u ďalšieho VSÚ [REDAKOVANÉ]. Okrem posledne menovaného [REDAKOVANÉ] už žiadna z vyššie menovaných osôb na tunajšom súde nepracuje.

Sudcovi bol spis predložený opätovne po podaní ústavnej sťažnosti...

...Poverenie vyšších súdnych úradníkov a súdnych tajomníkov na vyššie uvedené úkony bolo súčasťou Rozvrhu práce OS Vranov na príslušný rok 2014 v Prílohe č. 1 tohto Rozvrhu. Rovnako tak i v rozvrhoch práce súdu na nasledujúce roky.

Pri nástupe [REDAKOVANÉ] ku dňu 1.2.2013 bol početný stav sudcov vo výkone na tunajšom súde 8 a súd bol výrazne personálne poddimenzovaný.

Personálne poddimenzovanie súdu pretrváva aj v súčasnosti, podľa záväzného rozpisu počtu miest sudcov bol pre Okresný súd Vranov nad Topľou určený na rok 2019 počet sudcov 12. Reálne je vo výkone 9 sudcov, čo spôsobuje výraznú zaťaženosť zostávajúcich sudcov a vyšších súdnych úradníkov.

Zákonný sudca po podaní ústavnej sťažnosti sťažovateľmi a predložení spisu... zistil, že jeho pokyn zo 4.12.2014 vyšší súdny úradník nespĺnil a následne vydal pokyn kancelárii k jeho splneniu. Dňa 28.2.2019 bolo vydané rozhodnutie o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov za dovolacie konanie žalobcom 2. až 4.. Spis bude bez zbytočného odkladu predložený Najvyššiemu súdu SR...“

12. K výzve ústavného súdu rovnako zaujala stanovisko aj predsedníčka krajského súdu vyjadrením sp. zn. Spr 206/2019 doručeným ústavnému súdu 7. mája 2019, v ktorom zrekapitulovala priebeh doterajších odvolacích konaní a k možným priet'ahom zo strany krajského súdu v podstatnom uviedla:

„... Sme toho názoru, že z uvedených údajov o čase nápadu a čase rozhodnutia odvolacieho súdu nemožno privodiť záver o absolútnej nečinnosti konajúceho odvolacieho súdu. Skôr je možné konštatovať, že v primeraných lehotách aj v závislosti od výšky nápadu veci do príslušného súdneho oddelenia, bolo v nich rozhodnuté.

Vo veci Okresného súdu Vranov nad Topľou sp. zn. 4C/70/2006 bolo už našim posledným vyššie uvedeným rozhodnutím právoplatne rozhodnuté a realizácia úkonov spojených s podaným dovolaním nespadá do kompetencií Krajského súdu v Prešove a to ani podľa predchádzajúcej procesnoprávnej úpravy danej Občianskym súdnym poriadkom a aktuálne už ani podľa účinného Civilného sporového poriadku...

... Zo sťažnosti doručenej ústavnému súdu nevyplýva, že by sťažovatelia, ktorí sú kvalifikovane právne zastúpení, podali predsedovi súdu sťažnosť na prietahy v konaniach pred odvolacím súdom a ani netvrdia, že ju nepodali z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a existenciu takýchto dôvodov nemožno vyvodiť ani z obsahu ich sťažnosti (§ 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Opierajúc sa o judikatúru (napr. IV. ÚS 44/03, II. ÚS 7/04, II. ÚS 107/04), sme toho názoru že vzhľadom na okolnosti prípadu niet dôvodu predpokladať, že by využitie sťažnosti podľa § 62 a nasl. zákona o súdoch neumožnilo účinnú ochranu základného práva sťažovateľa priznaného mu podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru...

... Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že vo veci sťažovateľov bolo právoplatne rozhodnuté rozhodnutím Krajského súdu v Prešove zo 4.2.2014 č.k. 12Co/54/2013-425. Nič na tom nemení skutočnosť, že voči rozhodnutiu bolo podané dovolanie. Z platného procesného predpisu a ani z bývalého Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva povinnosť odvolacieho súdu na realizáciu úkonov smerujúcich ku predloženiu veci dovolaciemu súdu.

Vo vzťahu ku dovolaciemu súdu niet dôvodu na konštatovanie nečinnosti pri vybavovaní dovolania.

Z uvedených dôvodov navrhujeme sťažnosť proti Krajskému súdu v Prešove zamietnuť.

Súhlasíme s rozhodnutím veci bez nariadenia pojednávania.“

13. Na vyjadrenia predsedníčky okresného súdu a krajského súdu písomne zareagovala právna zástupkyňa sťažovateľov, ktorá vo svojej odpovedi doručenej

ústavnému súdu 23. mája 2019 v podstatnom uviedla, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v danej veci a že trvá na argumentácii uvedenej v ústavnej sťažnosti. Poukazujúc na judikatúru ústavného súdu, k argumentácii oboch všeobecných súdov uviedla, že ich argumentácia neobstojí.

14. Vzhľadom na uvedené ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

15. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv nerozhoduje iný súd.

16. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva upraveného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a postupom krajského súdu v ich právnej veci.

17. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná.

18. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08).

19. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

20. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania (obdobne predtým § 6 a § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016).

21. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna, faktická, prípadne procesná zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa

(m. m. I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

22. Preskúmaním doterajšieho celého priebehu napadnutého konania ústavný súd zistil, že toto konanie je súčasťou štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov.

23. Správanie sťažovateľa je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Po dôkladnom rozbere zapožičaného súdneho spisu ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia svojím správaním neprispeli k priet'ahom v napadnutom konaní.

24. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu a postup krajského súdu v jednotlivých fázach napadnutého konania.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu

25. V súvislosti s postupom okresného súdu ústavný súd konštatuje, že okresný súd spôsobil v napadnutom konaní zbytočné priet'ahy nečinnosťou, ako aj neefektívnym a nesústredeným postupom.

26. Neefektívnosť v postupe okresného súdu je indikovaná viacerými faktormi. Pozornosti ústavného súdu neunikla skutočnosť, že v úvodnej fáze napadnutého konania okresný súd uznesením č. k. 4 C 70/06-54 z 21. júna 2006 napadnuté konanie prerušil až do skončenia vyšetrovania trestnej veci vedenej pod ČVS: ORP-1608/OSV-VT-2005. Následne krajský súd ako odvolací súd predmetné uznesenie 21. decembra 2006 zrušil. Spis bol vrátený okresnému súdu 24. januára 2007. Z uvedeného je zrejmé, že dĺžka konania bola týmto neefektívnym postupom predĺžená o 6 mesiacov. Nesústredenosť

v postupe okresného súdu sa neskôr prejavila aj tým, že po podaní dovolania zo 7. februára 2012 okresný súd predložil súdny spis najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní, avšak najvyšší súd vrátil súdny spis okresnému súdu ako predčasne predložený, keďže okresný súd opomenul doručiť vyjadrenie odporcov právnej zástupkyňi sťažovateľov. Okresný súd opätovne predložil súdny spis najvyššiemu súdu až 9. augusta 2012, čím sa celková dĺžka konania predĺžila minimálne o ďalšie 4 mesiace.

27. V súvislosti s už špecifikovaným neefektívnym postupom okresného súdu ústavný súd poukazuje na svoju rozsiahlu konštantnú judikatúru, z ktorej vyplýva, že nielen nečinnosť, ale aj neefektívna, resp. nesústredená činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

28. Najmarkantnejším pochybením v postupe okresného súdu je jednoznačne skutočnosť, že od času, keď najvyšší súd vrátil 1. decembra 2014 súdny spis okresného súdu ako predčasne predložený, z dôvodu nesplnenia povinnosti o rozhodnutí o oslobodení od súdnych poplatkov vo vzťahu k žalobcom v 2. až 4. rade a nezaslania kópie vyjadrenia žalovanej právnej zástupkyňi sťažovateľov okresný súd až do doručenia výzvy ústavného súdu, teda v období 4 rokov a 2 mesiacov, vo veci vôbec nekonal a nevykonal žiaden procesný úkon. Túto skutočnosť nemohol ústavný súd v žiadnom prípade tolerovať. Ústavný súd sa rovnako nemohol stotožniť s argumentáciou predsedníčky okresného súdu, ktorá nesplnenie povinnosti kládla za vinu vyššiemu súdnemu úradníkovi. Námietka personálnych komplikácií nemá podľa rozhodovacej praxe ústavného súdu povahu okolnosti, ktorá by vylučovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (m. m. III. ÚS 17/02, III. ÚS 471/2018).

29. Nadväzujúc na argumentáciu predsedníčky okresného súdu, spočívajúcu v dlhodobom poddimenzovanom obsadení okresného súdu, ústavný opätovne, odkazujúc

na svoju ustálenú judikatúru (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06), pripomína, že skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní.

K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v odvolacích konaniach

30. Ústavný súd rovnako posúdil súdny spis aj vo vzťahu ku krajskému súdu, pričom jeho pozornosti neuniklo, že najvyšší súd zrušil v dovolacom konaní až 2 rozhodnutia krajského súdu, t. j. rozsudku č. k. 12 Co 36/2009-249 z 29. septembra 2009, ako aj rozsudku č. k. 12 Co 72/2011-322 z 22. novembra 2011. Z dôvodu opätovného rozhodovania krajského súdu o odvolaní sťažovateľov sa celková dĺžka konania predĺžila minimálne o ďalšie 3 roky, čo ústavný súd nemohol opomenúť. Námietka predsedníčky okresného súdu, v ktorom poukázala na jednotlivé odvolacie konania samostatne, a nie na dĺžku konania ako celku, podľa ústavného súdu v žiadnom prípade neobstojí. Európsky súd pre ľudské práva v danej súvislosti opakovane judikoval, že súd má posudzovať dĺžku konania ako celok, nie preskúmať jednotlivé fázy konania (pozri napr. rozsudok *Bubláková proti Slovenskej republike* z 15. 2. 2011, rozsudok *Čičmanec proti Slovenskej republike* z 28. 6. 2016 a iné).

31. Ústavný súd sa rovnako nemohol stotožniť ani s argumentáciou predsedníčky krajského súdu, ktorá uviedla, že sťažovatelia nepodali predsedovi krajského súdu sťažnosť na prieťahy v konaní, čím nevyužili účinný prostriedok nápravy. Ústavný súd v danej súvislosti taktiež poukazuje na ustálenú judikatúru ESĽP, ktorý uviedol, že sťažnosť predsedovi súdu nemožno považovať za účinný prostriedok nápravy (pozri napr. rozsudok *Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike* z 12. 6. 2012, rozsudok *Bednár proti Slovenskej republike* z 8. 10. 2013 a iné).

32. Ústavný súd po komplexom posúdení všetkých okolností daného prípadu z hľadiska predmetu konania, správania sťažovateľov a postupu okresného súdu a krajského súdu, zohľadňujúc celkovú dĺžku konania a skutočnosť, že vo veci dosiaľ nie je právoplatne rozhodnuté, dospel k záveru, že v postupe oboch súdov došlo k zbytočným priet'ahom v napadnutom konaní, a preto rozhodol, že bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výrokovej časti tohto nálezu.

III.

33. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

34. Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu, prikázal okresnému súdu, ktorý vo veci aktuálne koná, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výrokovej časti nálezu).

35. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli podľa odseku 1 porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

36. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

37. Sťažovatelia vo svojej ústavnej sťažnosti požadovali finančné zadosťučinenie v sume každému po 7 000 €, ktoré odôvodňovali neprimeranou dĺžkou konania, ako aj tou skutočnosťou, že doterajší priebeh konania vykazuje znaky zbytočných prietáhov.

38. Ústavný súd pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov, ich správanie, celkovú dĺžku namietaného konania, a aj skutočnosť, že dĺžka konania bola spôsobená najmä dlhodobou nečinnosťou a nesústredenosťou okresného súdu, ako aj neefektívnou činnosťou krajského súdu. Ústavný súd zároveň aplikoval zásadu spravodlivosti a riadil sa úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou.

39. Berúc do úvahy aj skutočnosť, že konanie nie je ani po 13-tich rokoch právoplatne skončené, ústavný súd považoval za odôvodnené priznať sťažovateľom podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde primerané finančné zadosťučinenie v sume každému v sume po 1 000 €, ktoré sú okresný súd a krajský súd povinný spoločne a nerozdielne vyplatiť sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia. (bod 3 výrokovej časti nálezu).

IV.

40. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

41. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z príslušných ustanovení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2019 je 163,33 € (§ 11 ods. 3 vyhlášky) a hodnota

režijného paušálu je 9,80 €. Každému zo sťažovateľov vznikol nárok na úhradu trov za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti ústavnému súdu) v sume spolu 1 385,04 €. V zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky je pri zastupovaní dvoch a viacerých klientov základná sadzba tarifnej odmeny znížená o 50 %, teda sťažovateľom vznikol nárok vo výške 692,52 €. Priznanú úhradu trov konania sú okresný súd a krajský súd povinné spoločne a nerozdielne zaplatiť na účet ich právnej zástupkyne.

42. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2019